

ՌՈՒԲԷՆ ՍԵԱԿԻ (1885-1915) ՄԱՍԻՆ ՆՈՐ ՅԱՅՏՈՒԹԻՒՆԵՐ

Միլլա Կապուտիկեանի «Խօսք իմ Որդուն»էն 50 տարիներ առաջ Ռուբէն Սեակին գրած բանաստեղծութիւնը՝

«Բայց մայրենի անուշ լեզուդ
մի մտնար որ հայերէն է»

Յովհաննէս Չիլիկիտեան

Բողորին ծանօթ է թէ ինչպէ՛ս բարբարոս թուրքերը դարերու ընթացքին, և մինչեւ վերջերս, Հայկական պատմական յուշարձանները և եկեղեցիները, Հայերէն Հետք չմնայ ըսելով ուժականով քանդած են: Բայց այս բարբարոսութիւններուն ենթարկուողները միայն Հայերը չեն:

Նոյնպէս Հնագարեան (Antique) յունական և բիզանդական յուշարձանները և եկեղեցիները զո՛ւ գացած են թրքական բարբարոսութիւններուն:

Աս թրքական քանդումին զո՛ւ գացող վայրերէն մէկն է Մարմարա ծովուն վրայ Միլլիի բերդաքաղաքը, որ կը գտնուի Պոլիսէն 65 քմ. դէպի արեւմուտք, Երոպական Թուրքիոյ Հողամասին վրայ:

Նոյն ատեն Ռուբէն Սեակի ծննդավայրը եղող Միլլիի բերդաքաղաքը, բուն անունով «Միլլեմբիս» Հին բիզանդական պատմական քաղաք մը եղած է:

Միլլիի բիզանդական եկեղեցիները այնքան Համբաւ ունին եղեր, որ մեր Հօրեղբօր մեզի պատմաճին Համաձայն, մինչեւ 1914 թուականը Անգլիայէն բիզանդագետներ մասնատրապէս Միլլիի եկած են, որպէսզի Միլլիի բիզանդական եկեղեցիներուն խճանկարները ուսումնասիրեն:

Այսօր, պատմական Միլլիի բերդաքաղաքէն ոչ մէկ բան մնացած է: Ոչ բերդ, ոչ յունական յուշարձան, ոչ բիզանդական եկեղեցի և ոչ ալ բիզանդական խճանկար: Թուրքերը ամէն բան քանդած են: Եւ Միլլիի այսօր, անձոռնի, «պեթոն» կառոյցներով լեցուած, թրքական քաղաքի մը վերածուած է, և միացած է Պոլսոյ:

Միլլիի բերդաքաղաքը, որ մեր նախնիներուն բնակավայրը եղած է, մինչեւ 1922-ները, մեծ մասամբ բնակուած է յոյներէ և Հայերէ: Իսկ թուրքերը, Միլլիի մէջ, բերդաքաղաքէն դուրս՝ «վարի թաղամասը» (Asagi Mahalle) ըստած շրջանը կը բնակին եղեր, գոյացնելով քանի մը տամնեակ թուրք ընտանիքներէ բաղկացած աննշան փոքրամասնութիւն մը:

Միլլիին այն աստիճան յունական քաղաք մը եղած է, որ Հոն բնակող Հայերը եղած են լաւ յունախօս, ինչպէս որ մեր Հայրը և մայրը սա՛Հուն յունարէն կը խօսէին:

Եւ այդ շրջանին Միլլիի մէջ, նախակրթարան մը եղող «Աքանաղեան» վարժարանէն դատ և անէի բարձր Հայկական վարժարան մը չըլլալուն, Ռուբէն Սեակ կը դրկուի Պարտիզակի Ամերիկեան Գոլէճը և յետոյ Պոլսոյ Պերպերեան վարժարանը, և 1905-ին ալ կը մեկնի Զուրիցերիոյ Լոզան քաղաքը, ուսանելու տեղւոյն բժշկական Համալսարանը:

Մինչդեռ Ռուբէն Սեակին քոռ աղջիկը՝ Ատրիսէ Յակոբովիչ Միլլիի Հայկական վարժարանը աւարտելէ յետոյ, դեռ աղջընակ ըլլալուն, Պոլսոյ մէկ Հայկական վարժարանը չի դրկուիր, և Միլլիի յունական միջնակարգ վարժարանը կ'արձանագրուի:

Եւ Ատրիսէ յունական վարժարանին մէջ շատ լաւ յունարէն գրել և կարդալ սորված ըլլալու ուրախութեամբ, իր մօրեղբօր, Ռուբէն Սեակին 1910-ին Լոզան յունարէն լեզուով նամակ մը կ'ուղարկէ... Եւ Ատրիսէն միջոց մը յետոյ, Ռուբէն Սեակէն պատասխան նամակ մը կը ստանայ:

Աստեղ կը Հրատարակէք Ռուբէն Սեակի իր քոռ աղջկան Ատրիսէին գրած նամակը:

Տեղին է նկատել որ Միլլա Կապուտիկեանի «Խօսք իմ Որդուն»էն 50 տարի առաջ գրուած Ռուբէն Սեակի այս նամակ-բանաստեղծութիւնը մենք կը Հաւատանք, որ նաՀատակ բանաստեղծին ազգային Հոգեբանութիւնը վկայող և պատմական արժէք ունեցող գրութիւն մըն է: Ա՛հ Ռուբէն Սեակի 1910-ին Լոզանէն Միլլիի իր քոռ աղջկան Ատրիսէին գրած նամակ-բանաստեղծութիւնը:

Իմ սիրելի փոքր Ատրիսէ,
Ինձմէ բարձր ես Յունարէնէ.
Բայց հորդ, մօրդ քերուշ լեզուն
Մի մտնար որ հայերէն է:

Եթէ միջոցը մերէ
Մեծ դպրոցներ գնա՛ Ատրիսէ.
Բայց մայրենի անուշ լեզուդ
Մի մտնար որ հայերէն է:

Օտյ մի ըլլար, օտյը աճօրէն է.
Դուն շատ գիտում եղիր մեզմէ.
Բայց մայրենի և Մորք լեզուդ
Մի մտնար որ հայերէն է:

Լոզան 1910 Ռուբէն Սեակի

